

LOG AS
Nedre Kalbakkvei 88
1081 OSLO

Trondheim, 03.11.2017

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2017/11740

Saksbehandler:
Tomas Holmern

Vedtak om tillatelse til innførsel av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse for videresalg til tomatprodusenter i Norge – LOG AS

*Miljødirektoratet gir LOG AS tillatelse til innførsel av mørk jordhumle (*Bombus t. terrestris*) av utenlandsk opprinnelse for videresalg til tomatprodusenter i Norge, jf. forskrift om fremmede organismer § 6. Tillatelsen gis på vilkår som skal redusere risikoen for uheldige følger for det biologiske mangfold.*

1. Søknaden

Det vises til søknad datert 17.10.2017, der LOG AS ber om tillatelse til innførsel av 150 bol med mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) fra produsenten Koppert B.V. i Nederland. Formålet med innførselen er videresalg til fire gartnerier som skal benytte humlene til pollinering av tomatplanter i veksthus (Wiig gartneri, Miljøgartneriet, Lauvsnes gartneri og Orre gartneri). Tidsrommet for planlagt innførsel er 15.11.2017 til 15.02.2018.

LOG AS opplyser at hvert enkelt bol vil inneholde én dronning og mellom 60-100 arbeidere. Som risikoreduserende tiltak oppgir søker at alle bol som importeres vil ha dronninglås, og at all pollen som følger med bolene vil være strålebehandlet. Videre opplyses det om at bol skal åpnes og lukkes til faste tidspunkt hver dag, og at bolene skal destrueres senest sju uker etter import. LOG AS viser i tillegg til uttalelser fra produsent Koppert B.V. om sykdomsrelaterte forhold, bl.a. at produksjonen av humler foregår i et sluttet system, i lokaler som er fri for skadedyr, parasitter, patogener og sykdom som kan påvirke humler.

2. Det rettslige grunnlaget

Etter forskrift 19. juni 2015 om fremmede organismer (forskriften) § 6, kreves det tillatelse for innførsel av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse til Norge. Formålet med forskriften er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet, jf. forskriften § 1. Miljødirektoratet kan, etter søknad, gi tillatelse til innførsel av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse.

Miljødirektoratet skal vurdere og fastsette de vilkår som anses nødvendige for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 fjerde ledd. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn som retningslinjer i vurderingen, jf. naturmangfoldloven § 7. Det kan ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at innførselen eller utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 tredje ledd.

I forarbeidene til forskriften, uttaler Klima- og miljødepartementet (KLD): *«På bakgrunn av den svært høye risikoen for naturmangfold ved bruk av utenlandsk mørk jordhumle bør import og bruk etter departementets syn i utgangspunktet forbys. Av hensyn til tomatdyrkere som driver vinterproduksjon mener departementet likevel at det i særskilte tilfeller bør være adgang til å kunne gi tillatelse til import og bruk av importert mørk jordhumle. Det vises til den alminnelige bestemmelsen i naturmangfoldloven § 14 om at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.»* Videre uttaler KLD at *«(...) det vil gis tillatelse til innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle til pollinering i veksthus fra om lag 15. november til 15. februar, dersom norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen. Det vil da ikke stilles krav om at veksthuset sikres med nett mot rømning.»*

3. Miljødirektoratets vurdering

En risikovurdering utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA) (NINA-rapport 895), avdekker at importert, utenlandsk mørk jordhumle utgjør en svært høy risiko for norske arter gjennom et dokumentert stort potensiale for overføring av genetisk materiale til stedegne humler av samme art, og en sterk indikasjon på at de konkurrerer med andre humlearter, slik at de påvirker bestandsstørrelsen av disse negativt. I tillegg er det dokumentert risiko for overføring av smittsomme parasitter og sykdommer til stedegne humler eller planter. Selv om disse effektene til dels også gjelder mørk jordhumle fra norske bestander, antakeligvis med unntak av overføring av genetisk materiale, er risikoen ved bruk av norske humler i veksthus lavere. Det er godt dokumentert at mange humlearter har gått sterkt tilbake i løpet av de siste 60 år, både i Europa og i Nord-Amerika. Også i Norge har flere humlearter hatt en tilbakegang de senere år.

Etter Miljødirektoratets vurdering, er kunnskapen om hvilke effekter importert, mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse kan ha på humler i Norge, og om statusen for, og øvrige negative påvirkningsfaktorer på humlearter i Norge, tilstrekkelig for å kunne behandle søknaden, jf. naturmangfoldloven § 8. Naturmangfoldloven § 9 tillegges derfor ikke vekt i dette tilfellet.

Et avgjørende moment i vurderingen av om det skal kunne gis tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse i den omsøkte perioden, er, som det blir pekt på i forskriftens forarbeider, om markedet kan tilby mørk jordhumle av norsk opprinnelse som kan dekke hele eller deler av behovet tomatdyrkerne har. Søker har ikke gitt opplysninger om hva som er status for produksjonen av mørk jordhumle av norsk opprinnelse.

Miljødirektoratet gjør oppmerksom på at for vintersesongen 2017/18 så er det en viss norsk produksjon av mørk jordhumle av norsk opprinnelse. Miljødirektoratet har derfor sendt ut et brev til aktuelle importører og tomatprodusenter hvor vi informerer om at direktoratet ved eventuelle søknader om bruk av utenlandsk mørk jordhumle vil legge vesentlig vekt på at tomatprodusentene har tatt kontakt med alle produsenter av norsk mørk jordhumle og skriftlig dokumenterer at den norske produksjonen dekker hele eller deler av behovet for mørk jordhumle til bruk ved pollinering i veksthus vintersesongen 2017/2018. Dette vil bli tatt med i vurderingen av om det vil bli gitt tillatelse til utsetting (bruk) av importert mørk jordhumle i drivhus, og eventuelt hvor mange bol det vil bli gitt tillatelse til å bruke, jf. § 6.

Det har ikke kommet nye opplysninger eller ny kunnskap etter vedtagelsen av forskriften som endrer forutsetningene i forskriftens forarbeider for når det kan gis tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse. Kunnskapsgrunnlaget tilsier at det foreligger en høy risiko for skade på naturmangfoldet dersom utenlandsk mørk jordhumle etablerer seg i norsk natur. Som nevnt foreligger det kunnskap om at importert, utenlandsk mørk jordhumle utgjør en svært høy risiko for norske arter gjennom et dokumentert stort potensiale for overføring av genetisk materiale til stedegne humler av samme art, og en sterk indikasjon på at de konkurrerer med andre humlearter, slik at de påvirker bestandsstørrelsen av disse negativt. I tillegg er det dokumentert risiko for overføring av smittsomme parasitter og sykdommer til stedegne humler eller planter. Dette taler for at vi må ha en restriktiv praksis knyttet til innførsel av arten til Norge.

For vurderingen av om tillatelse skal gis, skal de uheldige følgene avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. nml. § 14. I forarbeidene til forskriften har KLD allerede lagt vekt på nytteverdien for tomatprodusentene, *«På bakgrunn av den svært høye risikoen for naturmangfold ved bruk av utenlandsk mørk jordhumle bør import og bruk etter departementets syn i utgangspunktet forbys. Av hensyn til tomatdyrkere som driver vinterproduksjon mener departementet likevel at det i særskilte tilfeller bør være adgang til å kunne gi tillatelse til import og bruk av importert mørk jordhumle. Det vises til den alminnelige bestemmelsen i naturmangfoldloven § 14 om at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.»* Disse vurderingene er lagt til grunn i avveiningen her.

Ut fra en konkret vurdering av ovenstående momenter, har direktoratet kommet til at vi vil gi tillatelse til LOG AS til innførsel av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse for videresalg til tomatprodusenter i Norge for vintersesongen 2017/18. I samsvar med naturmangfoldloven § 12, blir tillatelsen gitt på vilkår som skal redusere risikoen for uheldige følger for det biologiske mangfold. I tråd med KLDs uttalelser i forarbeidene til forskriften, gis tillatelsen på vilkår av at norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen etter arten til bruk i tomatproduksjon i Norge for vintersesongen 2017/2018. Videre gis vilkår om at tillatelsen kun gjelder i perioden fram til 15.02.2018. Bolene må være behandlet på en slik måte at man eliminerer eventuelle virus, viroider og bakterier som er overførbare ved pollen. I tillegg må bolene leveres med dronninglås som forhindrer fertile dronninger i å rømme. Dette vil redusere sannsynligheten for at økologisk skade kan oppstå, og kan

dermed bidra til å redusere noe av belastningen på humler i Norge, jf. naturmangfoldloven § 10.

Miljødirektoratet understreker at tomatprodusentene må ha egne tillatelser for å kunne bruke mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse som pollinatorer i veksthus, og at denne bruken må opphøre senest 15.02.2018, som et tiltak for å begrense eventuelle rømte individers muligheter for overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 12. Av denne grunn kan ikke bolene selges eller overdras til gartneriene etter 15.02.2018.

Miljødirektoratet gjør oppmerksom på at ved innførsel, skal forsendelser med humlebol være merket med organismens vitenskapelige navn og eventuelle norske eller engelske navn, og antall eller annen angivelse av mengde organismer, jf. forskriften § 25 første ledd. Forsendelsen skal også merkes med referansen oppgitt i tillatelsen, jf. forskriften § 25 andre ledd.

Miljødirektoratet gjør også oppmerksom på bestemmelsen i § 20 i forskriften som angir krav til den ansvarlige for innførselen om å sørge for at ansatte og andre som er involvert i innførselen har kunnskap om risikoen for uheldige følger og andre forebyggende tiltak i samsvar med aktsomhetsplikten i § 18 (1), at det foreligger en tiltaks- og aktsomhetsplikt etter § 19, samt om øvrige bestemmelser i forskriften som gjelder for innførselen. Tilsvarende gjelder også informasjon til kunder og andre mottakere ved omsetning eller formidling av omsøkte organismer, se § 20 (2). Dette må kunne dokumenteres ved tilsyn.

Virksomheter som driver med innførsel, omsetning, hold eller utsetting av fremmede organismer, skal etablere og dokumentere internkontroll, jf. forskriften § 26. Dette betyr bl.a. at virksomheten skal ha rutiner for å sikre at krav i forskriften og tillatelser blir overholdt, rutiner for å følge opp avvik og for å hindre gjentakelse av avvik, rutiner for å sikre at ansatte har kunnskap om og overholder vilkår gitt i tillatelser, og opplysninger om hvem som er ansvarlig for at rutinene blir overholdt.

Tillatelse etter forskrift om fremmede organismer fritar ikke for krav etter annet regelverk, som krav til dyrehelse under matloven.

4. Vedtak

Miljødirektoratet gir LOG AS tillatelse til innførsel av inntil 150 bol med mørk jordhumle (*Bombus t. terrestris*) av utenlandsk opprinnelse fra produsenten Koppert B.V. i Nederland, for videresalg til tomatprodusenter som har tillatelse til bruk av slike bol i medhold av forskrift om fremmede organismer, jf. § 6.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

1. Tillatelsen gjelder kun hvis norsk mørk jordhumle (*Bombus t. terrestris*) ikke dekker etterspørselen fra tomatprodusenter i Norge for vintersesongen 2017/2018. Før innførsel skjer må LOG AS innhente skriftlig dokumentasjon fra produsenter av norsk mørk jordhumle på at norsk produksjon ikke dekker behovet for norsk mørk

jordhumle til pollinering i veksthus for sesongen 2017/18. Dette må kunne dokumenteres ved tilsyn.

2. Tillatelsen til innførsel gjelder til 15. februar 2018.
3. Bolene kan selges eller overdras i perioden 15. november 2017 til 15. februar 2018 kun til tomatprodusenter som har fått tillatelse til utsetting i medhold av forskrift om fremmede organismer.
4. Det enkelte bol kan ha 1 dronning og inntil 60 til 100 arbeidere.
5. Organismene skal oppbevares eller emballeres slik at de ikke kan slippe ut i miljøet under transport, se forskriften § 21.
6. All pollen som følger med bolene skal være behandlet på en slik måte at man eliminerer eventuelle virus, viroider og bakterier som er overførbare ved pollen.
7. Alle humlebol skal leveres med dronninglås som hindrer at den fertile dronningen ferdes utenfor bolet.
8. Virksomheten skal, som ledd i internkontrollen, kunne dokumentere følgende:
Antallet bol som innføres, dato for innførsel og bolenes opprinnelse (produsent/land); hvilket gartneri som er mottaker av bolene, antallet og typen bol det enkelte gartneri mottar, og dato for videresalg/transport til gartneri.
9. Ved innførsel, skal forsendelser med humlebol være merket med organismens vitenskapelige navn og eventuelle norske eller engelske navn, og antall eller annen angivelse av mengde organismer. Forsendelsen skal også merkes med referansen oppgitt i tillatelsen, jf. forskriften § 25.
10. Bol som virksomheten fortsatt har i hende etter 15. februar 2018, skal umiddelbart destrueres.
11. Informasjonskravet i § 20 i forskrift om fremmede organismer må overholdes.
Informasjon som er gitt i medhold av bestemmelsen må kunne dokumenteres ved tilsyn.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Bjarte Rambjør Heide
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal